

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Republiek of monarchie?

Project: 7159

In opdracht van het Nieuw Republikeins Genootschap

drs. Lonneke van Oirschot

drs. Jeroen Slot

dr. Willem Bosveld

Weesperstraat 79

1018 VN Amsterdam

Telefoon 020 527 9434

l.oirschot@os.amsterdam.nl

Postbus 658

1000 AR Amsterdam

Fax 020 527 9595

www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, januari 2008

Republiek of monarchie?

Inhoud

Inleiding	5
Samenvatting en conclusies	7
1 Nederland nu en in de toekomst	9
1.1 Democratie in Nederland	9
1.2 Vertrouwen in instanties	9
1.3 Verdwijnen van Nederlandse instanties, tradities en gebruiken	10
2 Kiezen in de politiek	13
2.1 Rechtstreeks of indirect gekozen bestuurders	13
2.2 Verkiesbaarheid van politieke bestuurders	15
3 Koninklijk huis	17
3.1 De rol van het koningshuis	17
3.2 Erfopvolging binnen het koninklijk huis	17
3.3 De rol van het koningshuis in de toekomst	18
3.4 Het beeld van het koningshuis	19
3.5 Amsterdam en het koningshuis	21
3.6 Burger of onderdaan?	22
3.7 Kosten van het koninklijk huis	22
3.8 Verschillende meningen	23
4 Algemeen beeld	25

Republiek of monarchie?

Inleiding

De Nederlandse regeringsvorm is een monarchie terwijl Nederland als politiek stelsel een democratie heeft. Een gezamenlijk bestaan van een monarchie en democratie is volgens het Nieuw Republikeins Genootschap in wezen onverenigbaar. Zij bepleiten een alternatieve oplossing voor de discrepantie tussen de staatsvorm en het politieke stelsel: een republiek. Sinds 1998 biedt de NRG een platform waar de huidige regeringsvorm ter discussie wordt gesteld.

Het NRG is geïnteresseerd in de onderzoeken naar de populariteit van de monarchie en het koningshuis, maar zet vraagtekens bij de resultaten. Volgens een onderzoek in april 2007¹ is 87% van de Nederlandse bevolking voor een monarchie, terwijl 13% voor een republiek is. Het Nieuw Republikeins Genootschap is echter benieuwd wat er gebeurt met de steun voor een republiek als het onderzoek met meer vragen, meer diepgang en op een neutraal tijdstip afgenomen is. De tweede aanleiding van dit onderzoek is een tentoonstelling over de relatie tussen Amsterdam en het koninklijk huis die begin 2008 gehouden zal worden.

Het NRG heeft aan O+S, de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam, gevraagd om een onderzoek over het koningshuis uit te voeren. Het onderzoek is uitgevoerd begin december 2007, voor de veelbesproken kersttoespraak van de Koningin². Het onderzoek is afgenomen onder online panelleden van O+S met voornamelijk hoogopgeleide autochtone Amsterdammers die over het algemeen al minder koningsgezind zijn. In het vervolg van deze rapportage worden de onderzoeksresultaten besproken. Voor alle percentages geldt dat deze terug te vinden zijn in de bijlage. Als er extra figuren of tabellen zijn wordt hier in de tekst naar verwezen.

¹ Onderzoeksrapport van TNS NIPO, Amsterdam. Uitgevoerd voor RTL.

² Uit recente peilingen van Maurice de Hond (januari 2008) blijkt dat 50% van de respondenten de Koningin liever alleen een ceremoniële rol toedelen. Het onderzoek is uitgevoerd vlak na de kersttoespraak van de Koningin waarover, onder andere door Geert Wilders, is gezegd dat deze een politieke lading zou hebben. Tijdens deze discussie werd de vraag aan de respondenten gesteld. Het moment van afname kan invloed hebben.

Republiek of monarchie?

Samenvatting en conclusies

Begin 2008 werd naar aanleiding van de 70-ste verjaardag van de koningin een onderzoek uitgevoerd door TNS NIPO in opdracht van het tv-programma 'Blauw Bloed' van de EO. Hieruit bleek dat 64% van de Nederlanders de macht van het koninklijk huis precies voldoende vindt en dat 29% van de ondervraagden alleen steun geeft aan een ceremoniële rol van het koningshuis. Het Nieuw Republikeins Genootschap is geïnteresseerd in deze resultaten, maar plaatst er ook vraagtekens bij. Eind 2007 heeft O+S daarom een onderzoek uitgevoerd waarbij een vragenlijst door 1210 Amsterdammers werd ingevuld.

Steun voor koningshuis verdeeld

Amsterdammers zijn geen Nederlanders, en ook over het koningshuis denken zij anders. Het is geen onderwerp waar men dagelijks over spreekt, maar als we er naar vragen blijkt het huis van Oranje sterke emoties op te roepen, variërend van "*Leve de koningin!*" tot "*Leve de republiek!*".

Iets meer dan een derde van de respondenten vindt dat het koningshuis alleen een ceremoniële rol zou moeten hebben en ongeveer hetzelfde deel van de respondenten wil graag dezelfde rol voor het koningshuis zoals deze nu is. Iets minder dan een kwart wil dat het koningshuis helemaal geen rol heeft. De steun is relatief groot bij mensen tussen de 45 en 55 jaar. Vrouwen kiezen naar verhouding iets vaker voor een ceremoniële rol en mannen kiezen iets vaker voor geen rol. De resultaten laten ten slotte zien dat de respondenten met een universitaire opleiding vaker kiezen voor het afschaffen van het koningshuis en de groep lager opgeleiden vaker kiest voor het behouden van het koningshuis.

Ondanks de verdeelde steun zijn Amsterdammers van mening dat het koningshuis professioneel (79%) en hard werkend (70%) is. Ook worden de leden van de koninklijke familie met een (ruime) voldoende beoordeeld op de taak die zij uitvoeren.

Over de financiële bijdragen van de gemeente voor het koningshuis zijn de meningen verdeeld; 38% is voorstander, 41% is tegenstander en 21% maakt het niets uit of weet het niet. Als laatste werden vragen gesteld over de kosten van het koninklijk huis voor de Nederlandse overheid. Bijna een kwart schat dat dit bedrag minder dan 10 miljoen is en in totaal schat 60% de kosten minder dan 100 miljoen. In werkelijkheid is het een bedrag van ongeveer 113 miljoen euro.

Tweederde van de respondenten vindt dit bedrag te hoog, ongeveer een kwart vindt het goed of maakt het niets uit. Een aantal respondenten geeft aan geschrokken te zijn door het bedrag, een aantal vragen zich af wat een president zou kosten en een aantal vragen zich af wat het koningshuis oplevert.

De democratie in Nederland

Aan de respondenten werden niet alleen vragen gesteld over het koningshuis maar ook over Nederland nu en in de toekomst.

Republiek of monarchie?

Amsterdammers zijn redelijk positief zijn over het democratische systeem in Nederland, 51% is (zeer) tevreden en 32% oordeelt neutraal. Over 25 jaar zullen er volgens hen ook niet veel veranderingen hebben plaatsgevonden binnen de democratie. Ook het vertrouwen in verschillende Nederlandse instanties is vrij hoog; het varieert van 97 % vertrouwen in de brandweer tot 63% vertrouwen in de gemeenteraad. Er werden ook een aantal instanties, tradities en gebruiken genoemd en gevraagd of deze binnen deze eeuw zullen verdwijnen. Van de Amsterdammers denkt 27% dat het koningshuis binnen deze eeuw zal verdwijnen.

Er werden ook vragen gesteld over de uitvoering van de democratie. Respondenten kregen een aantal varianten voor het kiezen van bestuurders. Als wordt gevraagd naar een voorkeur voor een rechtstreekse verkiezing door burgers versus een keuze door de gemeenteraad (voor de burgemeester) of het parlement (de minister-president) dan hebben Amsterdammers een lichte voorkeur voor de tweede variant (39% versus gemiddeld 37%). Een iets groter deel is evenwel tegen beide vormen van verkiezen.

1 Nederland nu en in de toekomst

In dit hoofdstuk wordt de mening van Amsterdamse respondenten over het politieke systeem in Nederland, het vertrouwen in Nederlandse instanties en de toekomstverwachtingen voor Nederlandse tradities, instanties en gebruiken besproken.

1.1 Democratie in Nederland

Aan de respondenten werd gevraagd hoe tevreden zij zijn met het democratische systeem in Nederland. Meer dan de helft is hierover (zeer) tevreden (51%), 32% oordeelt neutraal en 16% is (zeer) ontevreden.

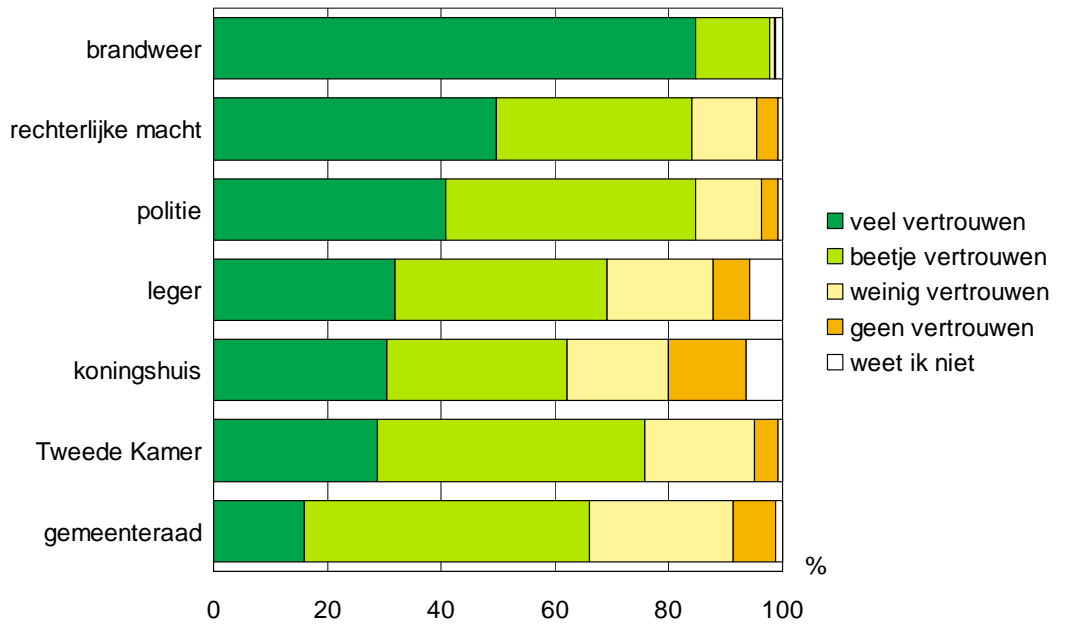
Over 25 jaar zullen er binnen de democratie gemiddeld niet veel veranderingen hebben plaatsgevonden volgens de respondenten. Het stemmen via een referendum gebeurt in vergelijking tot nu iets vaker (32%) of net zo vaak als nu (26%). Over het aantal politieke partijen zijn de respondenten verdeeld; 25% denkt dat het aantal iets zal toenemen, 22% denkt juist dat het iets zal afnemen en 32% denkt dat dit aantal gelijk zal blijven. De opkomst bij de verkiezingen zal gelijk blijven (34%) of iets afnemen (32%).

1.2 Vertrouwen in instanties

Aan de respondenten werd gevraagd hoeveel vertrouwen zij hebben in een aantal Nederlandse instanties. Over het algemeen is er veel vertrouwen in alle genoemde instanties (zie figuur 1.1). In dit figuur is te zien dat bijna alle respondenten (97%) vertrouwen hebben in de brandweer. Het minste vertrouwen is gemiddeld voor het koningshuis (62%). Wel zijn er meer mensen die *veel* vertrouwen hebben in het koningshuis dan in de Tweede Kamer en de gemeenteraad. Deze instanties scoren gemiddeld wel hoger (respectievelijk 76% en 66%).

Republiek of monarchie?

Figuur 1.1 Vertrouwen in Nederlandse instanties (percentages)

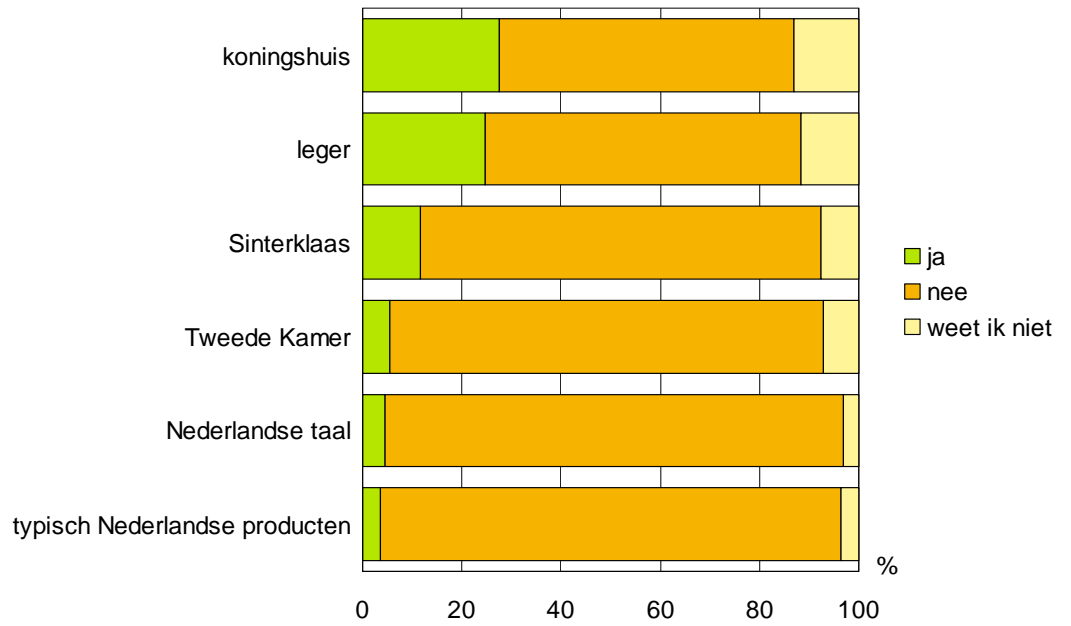
bron: O+S

1.3 Verdwijnen van Nederlandse instanties, tradities en gebruiken

De ondervraagden konden ook aangeven wanneer zij dachten dat een aantal typisch Nederlandse instanties, tradities en gebruiken binnen deze eeuw zullen gaan verdwijnen. In de onderstaande figuur is te zien dat ruim een kwart van de respondenten (27%) verwacht dat het koningshuis zal verdwijnen. Ruim 80% van deze respondenten denkt dat dit binnen 50 jaar zal zijn, waarvan 11% zelfs binnen 10 jaar (zie figuur 1.3). De typisch Nederlandse producten zoals tulpen, kaas en drop zullen volgens de respondenten het minst snel verdwijnen; 3% verwacht dat dit deze eeuw nog zal verdwijnen. Van deze 3% denkt ruim eenderde dat dit binnen 10 jaar gebeurt.

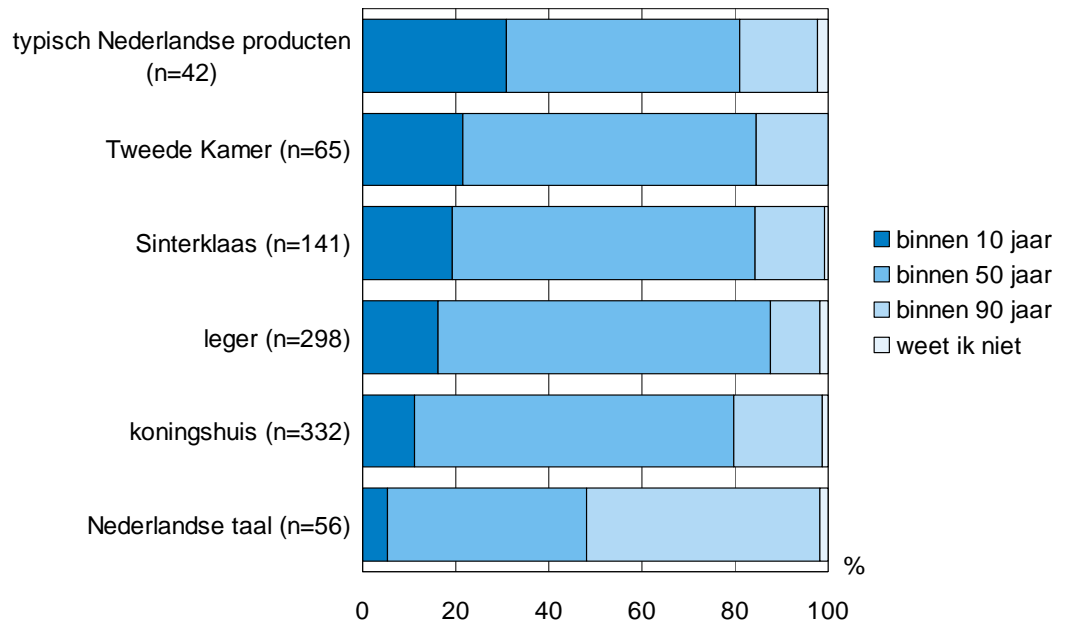
Republiek of monarchie?

Figuur 1.2 Verdwijnen van Nederlandse instanties, tradities en gebruiken (procenten)

bron: O+S

Figuur 1.3 Tijdstip van verdwijnen van de Nederlandse instanties, tradities en gebruiken (procenten)

bron: O+S

Republiek of monarchie?

Over het verdwijnen van typische kenmerken en zaken van Nederland en de Nederlandse cultuur is in 2004 onderzoek gedaan door het SCP (tos'04). De respondenten van dit onderzoek verwachtten in 29% van de gevallen dat het koningshuis binnen deze eeuw zal verdwijnen, dit is ongeveer gelijk aan het huidige percentage (27%). Het Nederlandse leger verdwijnt volgens 50% van de respondenten binnen deze eeuw, in het huidige onderzoek is dit met 25% veel lager. Een mogelijke verklaring zijn de missies in Irak en Afghanistan waar in 2004 nog geen sprake van was. Er is meer aandacht voor het leger in de media en mensen zien vaker wat de werkzaamheden van het leger zijn. Ten tweede horen terroristische dreiging en oorlog gevoelsmatig meer tot de dagelijkse werkelijkheid dan een paar jaar geleden. De verwachting dat er in de toekomst waarschijnlijk nog steeds of zelfs meer sprake zal zijn van conflicten en oorlog maakt het voortbestaan van het Nederlandse leger logischer.

2 Kiezen in de politiek

In dit hoofdstuk wordt de voorkeur van de respondenten voor de mate van directe democratie besproken.

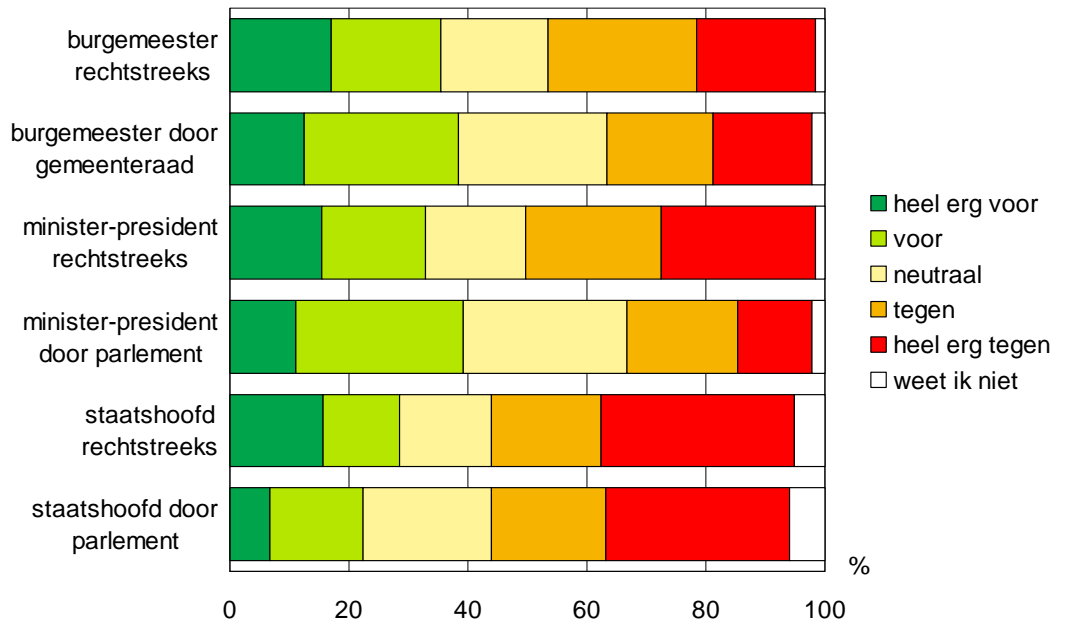
2.1 Rechtstreeks of indirect gekozen bestuurders

Aan de respondenten is gevraagd in welke mate zij de voorkeur hebben voor een rechtstreeks gekozen burgemeester, minister-president en staatshoofd. Er is ook aan hen gevraagd in welke mate zij de voorkeur geven aan deze bestuurders gekozen op een meer indirecte manier, door de gemeenteraad of het parlement.

In de onderstaande figuur is te zien dat de respondenten een lichte voorkeur hebben voor een indirect gekozen burgemeester in vergelijking met een rechtstreeks gekozen burgemeester (respectievelijk 39% en 35%). Ook aan een minister-president indirect gekozen, door het parlement, geven meer respondenten de voorkeur (39%) dan aan een rechtstreeks gekozen minister-president (33%). Voor het geval het staatshoofd ooit verkiesbaar zal zijn, zijn meer respondenten voor een rechtstreeks gekozen staatshoofd (29%) dan voor een staatshoofd gekozen door het parlement (22%). De voorstanders voor een rechtstreeks gekozen staatshoofd zijn voornamelijk ook voorstander voor het afschaffen van de monarchie.

Republiek of monarchie?

Figuur 2.1 Bij gekozen bestuurders, in hoeverre bent u voor ... (procenten)

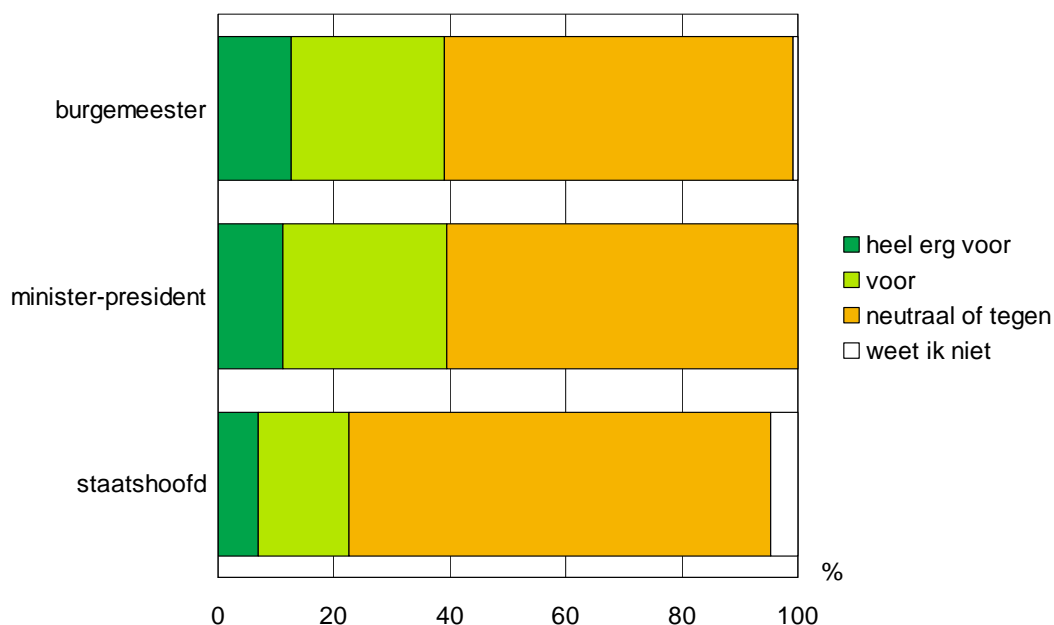
bron: O+S

De aangeboden alternatieven voor rechtstreeks gekozen bestuurders en meer indirecte gekozen bestuurders zijn in zekere zin al directer dan de huidige situatie in Nederland. Ruim de helft van de respondenten (53%) is voorstander van een of meer van de aangeboden alternatieven, 42% is in geen van de gevallen voorstander en lijkt de situatie goed te vinden zoals deze nu is.

Er is gekeken of de steun voor een meer directe vorm verschilt tussen de bestuurders. In figuur 2.2 is te zien dat voor een meer direct gekozen burgemeester en minister-president de meeste voorstanders zijn (beide bijna 40%) en voor een meer direct gekozen staatshoofd minder voorstanders (22%).

Republiek of monarchie?

Figuur 2.2 Gekozen voor meer directe vorm per bestuurder (percentage)

bron: O+S

2.2 Verkiesbaarheid van politieke bestuurders

Aan de respondenten werd de volgende stelling voorgelegd: “Iedere politieke bestuurder dient verkiesbaar te zijn”. In de onderstaande tabel is te zien dat ongeveer de helft van de respondenten het hier mee eens is en 29% is het hier mee oneens.

Tabel 2.3 Iedere politieke bestuurder dient verkiesbaar te zijn; eens of oneens? (aantallen en percentages)

	aantal	%
helemaal mee eens	235	19%
meer eens dan oneens	357	30%
niet mee eens en niet mee oneens	206	17%
meer oneens dan eens	236	20%
helemaal mee oneens	108	9%
weet ik niet	68	6%
totaal	1210	100%

bron: O+S

Republiek of monarchie?

3 Koninklijk huis

In dit hoofdstuk worden onder andere de rol van het koningshuis binnen het politieke bestel van Nederland, het beeld van de respondenten van het koningshuis en de toekomst van het koningshuis besproken.

3.1 De rol van het koningshuis

Nederland is een constitutionele monarchie en heeft dus een koning(in) als staatshoofd. Deze situatie is in de loop van de geschiedenis zo ontstaan. Aan de respondenten werd gevraagd welke stelling over Nederland als monarchie het beste bij hen past.

Tabel 3.1 Welk van de volgende stellingen over Nederland als monarchie past het best bij u? (aantallen en percentages)

	aantal	%
de situatie is goed zoals deze nu is	433	36%
de rol van de koning(in) moet alleen ceremonieel worden	347	29%
het koningshuis moet helemaal afgeschaft worden	271	22%
ik ben er niet helemaal tevreden mee, maar het is nu eenmaal zo	133	11%
geen voorkeur	18	1%
weet ik niet	8	1%
totaal	1210	100%

bron: O+S

Meer dan eenderde van de respondenten kan zich vinden in de situatie zoals deze nu is. Dat de rol van de koningin beperkt moet worden in een ceremoniële rol wordt door 29% van de respondenten gekozen en 22% sluit zich het meest aan bij de stelling dat het koningshuis helemaal afgeschaft mag worden. Er zijn ook een aantal respondenten die niet helemaal tevreden zijn met de situatie maar wel accepteren zoals het nu is (11%).

Aan de respondenten werd ook gevraagd wat zij vinden van de feitelijke beslissingsbevoegdheid van de koning(in) in Nederland. De helft (53%) van de respondenten vindt dat dit te groot is en 40% vindt dit goed en mag het zo blijven. Van 3% mag de beslissingsbevoegdheid ruimer worden en 4% maakt het niets uit of weet het niet.

3.2 Erfopvolging binnen het koninklijk huis

In Nederland gebeurt de vervulling van de functie van staatshoofd exclusief door erfopvolging. Aan de respondenten is gevraagd in welke mate zij dit bezwaarlijk vinden en de meningen zijn verdeeld; ruim de helft van de respondenten (51%) vindt dit helemaal niet of niet echt bezwaarlijk, de andere helft (48%) vindt dit een beetje of heel erg bezwaarlijk.

Republiek of monarchie?

3.3 De rol van het koningshuis in de toekomst

Aan de respondenten is niet alleen gevraagd wat zij vinden van de monarchie in de huidige situatie, er is ook gevraagd hoe zij de rol van het koningshuis in de toekomst zien.

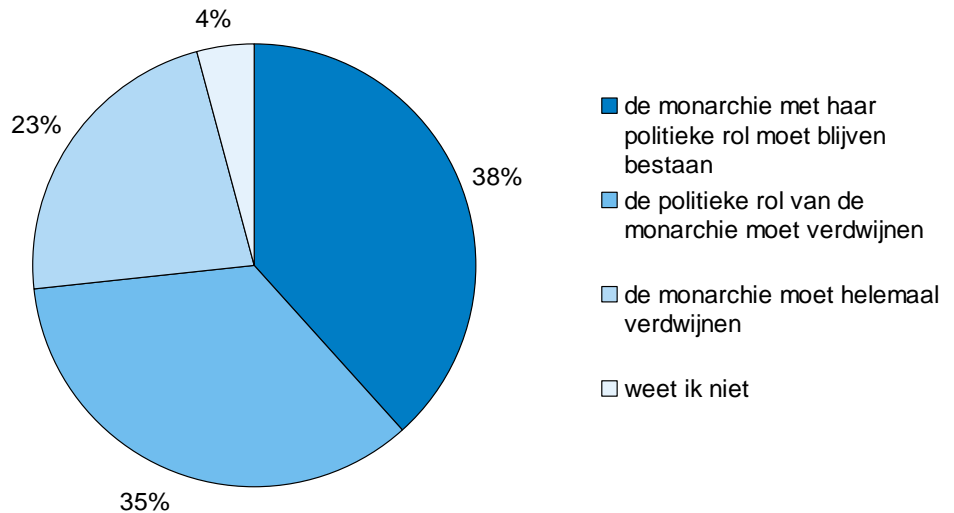
3.3.1 Taken van de monarch

De taken van de monarch in Nederland zijn op dit moment onder meer de kabinetsformatie (gewoonterechtelijk) en Koninginnedag bijwonen (ceremonieel). Als Willem-Alexander koning wordt kan dit een reden zijn om de taken anders in te delen. Aan de respondenten is gevraagd hoe deze indeling er dan uit moet zien. De meeste zijn voor het uitvoeren van vooral ceremoniële taken (41%) of het uitvoeren van zowel ceremoniële als constitutionele taken (37%). Vijftien procent vindt dat Willem-Alexander geen van beide taken moet gaan uitvoeren en vier procent noemt vooral de constitutionele taken.

3.3.2 Politieke rol van de monarchie

De aansluitende vraag bij de toekomstige taken van de monarch is toekomstige politieke rol van de monarchie. In de onderstaande figuur is te zien dat de meningen van de respondenten verdeeld zijn; 38% vindt dat de politieke rol van de monarchie moet blijven en 35% vindt dat de politieke rol moet verdwijnen. Bijna een kwart vindt dat de monarchie helemaal moet verdwijnen.

Figuur 3.2 De politieke rol van het koningshuis in de toekomst (percentages)

bron: O+S

Republiek of monarchie?

3.4 Het beeld van het koningshuis

3.4.1 Eigenschappen van het koningshuis

In de media wordt over het koningshuis veel geschreven en gesproken. In dit onderzoek is aan de respondenten gevraagd of zij een aantal uitspraken of eigenschappen van toepassing vinden op het koningshuis die in de media wel eens voorbij zijn gekomen.

Tabel 3.3 Uitspraken en eigenschappen van het koninklijk huis; wel of niet van toepassing (percentages)

	wel van toepassing	niet van toepassing	weet ik niet
professioneel	79	13	8
hard werkend	70	16	13
passen goed bij Nederland	70	21	9
belangrijk voor Nederland	61	30	9
intelligent	59	25	16
afstandelijk	49	39	12
niet verbonden met het normale volk	44	45	17
warm	38	42	20
hebben hoge morele standaard	35	40	25
net als iedere andere familie	30	65	5
open	26	61	13
extravagant	19	72	9
belangrijk voor mij persoonlijk	13	81	7
smetteloos	11	75	14
onverantwoordelijk	9	78	13
slecht voor het imago van Nederland	8	85	8

bron: O+S

De respondenten vinden professionaliteit (79%) en hard werkend (70%) eigenschappen die van toepassing zijn op het koninklijk huis. Ook vinden zij het koningshuis goed passen bij en belangrijk voor Nederland (respectievelijk 70% en 61%). Over het algemeen is er onder de respondenten een positief en zakelijk beeld over het koninklijk huis.

3.4.2 Veranderingen binnen het koninklijk huis

Er is aan de respondenten gevraagd wat zij vinden dat er aan het koninklijk huis moet veranderen. Ruim een kwart (28%) denkt dat het koningshuis zou moeten moderniseren. De respondenten die 'anders, namelijk' hebben gekozen (18%), noemen voornamelijk afschaffen, alleen het afschaffen van de politieke rol en minder kosten maken.

Republiek of monarchie?

Tabel 3.4 Wat zou er volgens u aan het koninklijk huis moeten veranderen? (aantallen en percentages)

	aantal	%
moderniseren	339	28%
meer als normale mensen worden	165	14%
democratischer worden	164	14%
anders, namelijk	221	18%
niet veranderen	206	17%
weet ik niet	115	10%
totaal	1210	100%

bron: O+S

3.4.3 Leden van het koninklijk huis en hun taak

De leden van het koninklijk huis hebben binnen de monarchie een verschillende taak. Aan de deelnemers van de vragenlijst werd gevraagd hoe zij enkele leden beoordelen op hun voornaamste taak, positie of functie binnen het koninklijk huis door een rapportcijfer te geven. In tabel 3.5 is te zien dat Koningin Beatrix met een 7,5 gemiddeld het hoogste rapportcijfer krijgt, gevolgd door Prinses Maxima met een 7,4. Het lijkt erop dat respondenten het functioneren van Prins Constantijn en Prinses Laurentien minder goed kunnen beoordelen

Tabel 3.5 Gemiddeld rapportcijfer voor leden van het koninklijk huis (1 = zeer slecht, 10 = zeer goed) en percentage antwoorden 'weet ik niet'

	gemiddelde	% weet ik niet
Koningin Beatrix als staatshoofd	7,5	4
Prinses Maxima als vrouw van de troonopvolger	7,4	5
Prins Willem-Alexander als troonopvolger	6,9	5
Prins Constantijn als lid van de koninklijke familie	6,2	43
Prinses Laurentien als vrouw van Prins Constantijn	6,2	34

bron: O+S

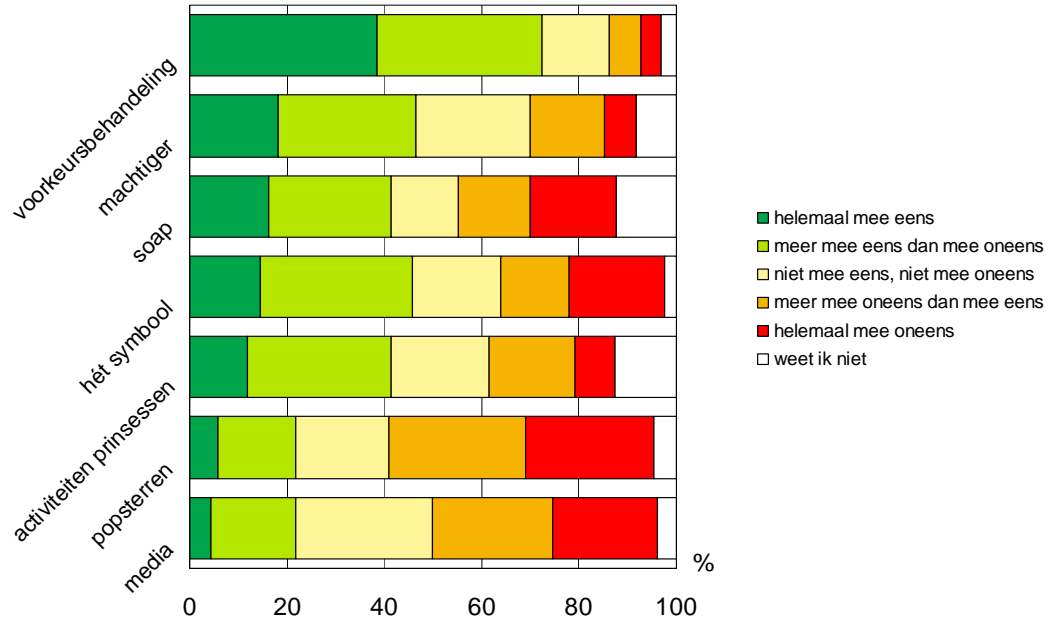
3.4.4 Stellingen over het koninklijk huis

De respondenten kregen nog een aantal stellingen over het koningshuis te zien waarbij zij konden aangeven in hoeverre zij het hier mee eens of oneens zijn. De stellingen staan hieronder in de volgorde waar het hoogste percentage respondenten het helemaal mee eens is (zie figuur 3.6):

- Sommige leden van het koninklijk huis genieten een voorkeursbehandeling.
- Het koningshuis is machtiger dan de formele positie toelaat.
- Voor veel mensen heeft het koninklijk huis dezelfde functie als een soap op televisie.
- Het koningshuis is hét symbool van de eenheid van alle Nederlanders.
- De maatschappelijke activiteiten van de prinsessen zijn zowel op maatschappelijk belang als op hun eigen belang gericht.
- Leden van het koninklijk huis gaan steeds meer op popsterren en sporthelden lijken.
- Het koningshuis wordt door de media te kritisch benaderd.

Republiek of monarchie?

Figuur 3.6 Stellingen over het koningshuis; eens of oneens (percentages)

bron: O+S

3.5 Amsterdam en het koningshuis

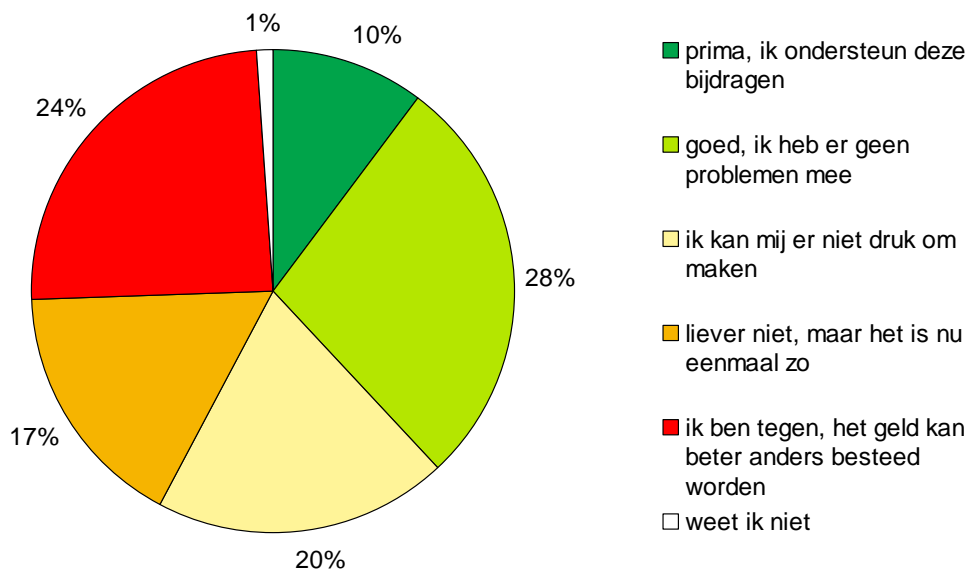
3.5.1 Relatie Amsterdam en het koningshuis

Amsterdam heeft als hoofdstad een bijzondere relatie met het koningshuis. Amsterdam profileert zich soms als onafhankelijke stad binnen Nederland, ook losstaand van de landelijke politiek. Aan de respondenten is gevraagd hoe Amsterdam in toekomst inhoud moet geven aan de relatie; als meer onafhankelijk of meer als Nederlandse stad. Volgens de grootste groep (43%) zou Amsterdam zich moeten profileren als 'hoofdstad van de monarchie' (meer als Nederlandse stad), een kwart vindt juist dat Amsterdam zich moeten profileren als 'kleine republiek binnen Nederland' (meer als onafhankelijke stad). Eenderde van de respondenten maakt hiertussen geen keuze en zegt het niet te weten.

3.5.2 Financiële bijdragen van de gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam geeft financiële ondersteuning bij het opknappen van Het Paleis op de Dam en trekt geld uit als de koninklijke familie op bezoek komt. Aan de respondenten van het panel is gevraagd wat zij van deze bijdragen vinden.

Figuur 3.7 Mening over de financiële bijdragen van de gemeente Amsterdam voor het koningshuis

bron: O+S

In de bovenstaande figuur is te zien dat de meningen over de financiële bijdragen uiteenlopen tussen voorstanders (38%) en tegenstanders (41%). Een op de vijf respondenten (21%) maakt het niets uit of weet het niet.

3.6 Burger of onderdaan?

Aan de respondenten werd een gedwongen keuze voorgelegd over hoe zij zichzelf het liefst zien; burger of onderdaan. Bijna alle respondenten kiezen voor burger (98%). (Deze vraag werd onder andere gesteld om mensen bewust te maken van het onderwerp en de 'interne' discussie los te maken.)

3.7 Kosten van het koninklijk huis

De kosten van het Nederlandse koninklijk huis voor de overheid in 2007 zijn in de Rijksbegrotingen vastgesteld op 113 miljoen euro. Extra kosten van ministeries en departementen voor bijvoorbeeld Kroondomein het Loo zijn hierbij niet opgeteld. Aan de respondenten werd eerst gevraagd of zij de kosten konden schatten, daarna werd het bedrag uit de Rijksbegrotingen genoemd en gevraagd wat de respondenten hiervan vinden.

Bijna een kwart van de respondenten schat dat het koningshuis minder dan tien miljoen euro per jaar kost. Negen procent van de ondervraagden schat tussen de 100 en 150 miljoen euro, rond het vastgestelde bedrag. Binnen de categorie 'anders' vallen een aantal mensen die geen bedragen noemen, maar aangeven dat een president evenveel of zelfs meer zou kosten. Ook een aantal respondenten die wel een bedrag noemen,

Republiek of monarchie?

geven dit aan. Er zijn ook een aantal respondenten die zich afvragen wat het koningshuis oplevert. Sommigen vinden de kosten niet belangrijk, een paar mensen vragen zich ook af of je wel een waarde kan hangen aan een symbool.

Tabel 3.8 Geschatte kosten van het koningshuis voor de overheid per jaar (aantallen en percentages)

	aantal	%
Minder dan 10 miljoen	115	22
10 tot 15 miljoen	38	7
15 tot 50 miljoen	93	18
50 tot 100 miljoen	68	13
100 tot 150 miljoen	49	9
150 miljoen tot 1 miljard	36	7
1 miljard of meer	28	5
veel, heel veel, te veel	42	8
maakt niets uit	12	2
geen idee	17	3
anders	18	3
totaal	516	100

bron: O+S

Na het noemen van het bedrag zegt ruim tweederde van de respondenten dit bedrag te hoog te vinden, 14% vindt dit goed, en 13% maakt het niets uit. Uit de open antwoorden blijkt verder dan een aantal respondenten schrikken van dit bedrag (zie de bijlage).

3.8 Verschillende meningen

Tussen mannen en vrouwen is er een verschil in hun keuze voor de rol van het koningshuis. Vrouwen naar verhouding vaker kiezen voor een ceremoniële rol en mannen voor geen rol voor het koningshuis.

De beoordeling van de rol van het koningshuis kan ook afhangen van de betekenis van het koningshuis voor de respondenten persoonlijk. Bij de vraag over de eigenschappen konden de ondervraagden ook aangeven of het wel of niet van toepassing is dat het koningshuis belangrijk is voor hen persoonlijk. Dertien procent van de respondenten heeft aangegeven dat dit wel van toepassing is. Voor deze mensen is gekeken hoe zij de vragen over de rol van het koninklijk huis beantwoorden. Een ruime meerderheid (87%) vindt dat het koningshuis dezelfde rol moet houden zoals die nu is.

Leeftijd zou ook een rol kunnen spelen bij de beoordeling. Van de mensen die voor het behoud van het koningshuis in haar huidige vorm zijn, is de grootste groep tussen de 45 en 55 jaar (30%).

De beoordeling van de rol van het koningshuis kan ook te maken hebben met het opleidingsniveau van de respondenten. In de onderstaande drie tabellen worden de drie eerder behandelde vragen over de rol van het koningshuis behandeld per opleidingsniveau. De percentages laten zien dat de respondenten met een universitaire

Republiek of monarchie?

opleiding naar verhouding vaker kiezen voor het afschaffen van het koningshuis en de groep lager opgeleiden kiest vaker voor het behouden van het koningshuis.

Tabel 3.9 De rol van koningshuis bij nieuwe inrichting? (opleiding, percentages)

	geen rol	ceremonieel	zoals nu	weet ik niet, geen voorkeur
basisschool (n=9)	22	44	22	11
VBO / LBO / VSO (n=44)	16	25	55	5
voortgezet onderwijs (n=228)	23	36	37	4
MBO (n=74)	14	30	54	3
HBO (n=333)	21	36	41	2
universiteit (n=487)	29	38	30	3

bron: O+S

4 Algemeen beeld

Het algemene beeld van de enquête wordt goed samengevat door de opmerkingen van de respondenten aan het einde van de vragenlijst. Het onderwerp lijkt veel stof doen opwaaien en heeft duidelijk een emotioneel component. Het koningshuis heeft duidelijke voorstanders, maar ook duidelijke tegenstanders. Naar aanleiding van de enquête worden de opmerkingen 'Leve de Koningin!' en 'Leve de republiek!' gemaakt.

Er zijn mensen die zich duidelijk voor een republiek uitspreken. Sommigen van hen geven aan dat ze sterk tegen de monarchie als instituut zijn en anderen zijn iets gematigder; ze zijn tegen de monarchie als instituut maar zijn hier niet actief mee bezig.

Er zijn ook respondenten die zich duidelijk voor de monarchie uitspreken. Zij vinden dat de Koningin bij Nederland hoort en dat zij niet zomaar mag verdwijnen. Zij geven ook aan dat de kosten die aan het koninklijk huis verbonden zijn niet ter discussie hoeven te staan zolang er naar hun mening ook nog geld aan andere 'onnuttige' dingen wordt besteed.

Veel respondenten lijkt het ook niet veel uit te maken. Het grootste deel van de respondenten (81%) heeft geen extra opmerkingen gegeven.